

ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อสรุป

ปุโรหิต เป็นตำแหน่งหัวหน้าพราหมณ์ที่พระมหากษัตริย์ทรง เลือกไว้ประจำราชสำนัก เพื่อทำหน้าที่เป็นประธานในการประกอบพิธีและทำหน้าที่สำคัญอื่น ๆ อีกเช่น เป็นราชทูต เป็นโหราหลวง เป็นที่ปรึกษาราชการแผ่นดินทั้งในด้านกฎหมายและการปกครอง และที่สำคัญ คือ เป็นครูของพระมหากษัตริย์และราชโอรส สอนศิลปวิทยาการทั้งปวง ตลอดจน เป็นผู้ ฝึกหัดขัดดลใจคติความต่าง ๆ นอกจากนั้นแล้ว ในเวลาเกิดศึกสงคราม ปุโรหิตจะต้องทำ หน้าที่อ่านเวทมนต์สวดมนต์ให้แก่กองทัพ สามารถร้ายเวทคุ้มครองไพร่พลทั้งปวง และนำชัยชนะมาสู่ พระราชาได้ ดังนั้นในราชสำนักของกษัตริย์ในแคว้นแคว้นทั้งหลายของอินเดียและประเทศต่าง ๆ ที่นับถือศาสนาพราหมณ์ หรือฮินดูในสมัยโบราณ เช่น มอญ เขมร ไทย พม่า เป็นต้น จึงต้องแต่งตั้งปุโรหิตไว้ประจำราชสำนัก และในยามที่บ้านเมืองสงบ ปราศจากศึกสงคราม ปุโรหิตมีหน้าที่เป็นประธานในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อพระมหากษัตริย์ เช่น การประกอบพิธีราชสูยะ หรือ พิธีเสริมเดชานุภาพของพระเจ้าแผ่นดิน พิธีอัสวเมธ หรือพิธี แม่เดชานุภาพของพระเจ้าแผ่นดิน และพิธีบรมราชาภิเษก เป็นต้น พิธีต่าง ๆ เหล่านี้ ทำเพื่อพระมหากษัตริย์เป็นการส่วนพระองค์บ้าง ทำเพื่อความเจริญของแคว้นแคว้นบ้าง ซึ่งใน การประกอบพิธีนั้นจะต้องมีการบวงสรวงสังเวทเทพเจ้า จะต้องได้รับความอนุเคราะห์จาก เทพเจ้าต่าง ๆ พิธีนั้นจึงจะบรรลุจุดประสงค์ และถ้าไม่มีปุโรหิตเป็นประธานในการประกอบ พิธีแล้ว พิธีต่าง ๆ ย่อมไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะในคัมภีร์โอดเรยพราหมณ์ได้กล่าวเน้นไว้ว่า ทวยเทพย่อมไม่ยอมรับ เครื่องสังเวทจากพระราชาผู้ไม่มีปุโรหิต

"ปุโรหิต" มีความหมายตามรูปศัพท์ว่า "ผู้ถูกวางไว้แล้วข้างหน้า" ซึ่งหมายถึง การที่พระมหากษัตริย์ทรงให้ความ เคารพนับถือและยกย่องให้ดำรงตำแหน่งสำคัญเป็นหัวหน้า พราหมณ์พิธีทั้งหลายในราชสำนัก หรืออีกนัยหนึ่ง หมายถึงผู้ได้รับประโยชน์คือค่าทักษิณาก่อน การประกอบพิธีต่าง ๆ ทุกครั้ง ด้วยเหตุนี้ ตำแหน่งปุโรหิตจึงถือว่าเป็นตำแหน่งสำคัญ

ในอินเดียโบราณนั้นถือว่าปุโรหิตเป็นรัศนะดวงหนึ่งของพระราชามีอำนาจและอิทธิพลเท่าเทียมกับพระมหากษัตริย์หรือพระราชาราชประจำแคว้นของอินเดียมาตั้งแต่ยุคเริ่มแรกของประวัติศาสตร์ชนชาติอารยัน ซึ่งมีหลักฐานอ้างอิงไว้ในคัมภีร์พระเวทประมาณ 3,500 - 4,000 ปีมาแล้ว ในคัมภีร์ฤคเวทได้กล่าวถึงทวยเทพทั้งหลายว่ามีพระฤทิสบดี และพระอัคนีเป็นเทพปุโรหิต คอยให้คำแนะนำปรึกษาและช่วยเหลือในเวลาที่ต้องทำสงครามกับฝ่ายอสูร ซึ่งต่างก็มีพระศุกร์และวิศวรูปเป็นปุโรหิต เช่นเดียวกัน จึงเป็นหลักฐานอ้างอิงได้ว่า ตำแหน่งปุโรหิตนั้น เป็นตำแหน่งที่สำคัญ เพราะความเชื่อของชาวอารยันแต่เดิมนั้น เชื่อกันว่า แม้ในหมู่เทพเจ้าหรืออสูรก็ยังจำเป็นต้องมีตำแหน่งปุโรหิตไว้คอยช่วยเหลือ

การแต่งตั้งพราหมณ์ปุโรหิตของอินเดียนั้นจะต้องมีการอภิเษกโดยไม่มีภรรยาน้ำ เรียกว่า พิธีฤทิสบดีสวะ ซึ่งจะคัดเลือกพราหมณ์ที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษทั้งทางฝ่ายบิดาและมารดา โดยไม่มีสายเลือดอื่นเจือปน เป็นผู้ศึกษาจนจบคัมภีร์พระเวท คือ ฤคเวท ยજุรเวท สามเวท และอถรรพเวท เป็นผู้ที่อยู่ในวัยอันสมควรคือยังอยู่ในวัยหนุ่มฉกรรจ์ไม่ชราภาพ มีผิวพรรณวรรณะงามหมดจด และมีรูปร่างดี มีความเฉลียวฉลาดและมีปัญญาที่สำคัญคือต้องผ่านการบวชทวิชาติแล้ว คือหมายถึงได้ผ่านการเกิดครั้งที่สองตามลัทธิพราหมณ์

สำหรับในประเทศไทยนั้น ได้รับอารยธรรมอินเดียมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ตั้งแต่ชนชาติขอมและมอญยังยึดครองแผ่นดินไทย จากการศึกษาหลักศิลาจารึก ชนชาติทั้งสองนี้ ต่างก็มีราชปุโรหิตเป็นหัวหน้าพราหมณ์ประจำราชสำนักทั้งสิ้น ดังนั้นเมื่อชนชาติไทยได้มีอำนาจครอบครองแผ่นดินนี้ต่อจากขอม ไทยจึงรับอารยธรรมอินเดียไว้ เพราะพวกพราหมณ์ปุโรหิตยังคงตั้งสำนักอยู่ในราชอาณาจักรไทยเช่นเดิม มีการสร้างเทวสถานโบสถ์พราหมณ์อยู่ทั่วไป ทั้งที่จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดลพบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งกรมศิลปากรได้ทำการสำรวจหาร่องรอยชุมชนโบราณ ได้พบซากโบราณสถานและโบราณวัตถุของศาสนาพราหมณ์เป็นหลักฐานแน่ชัดมากมาย นอกจากนั้นยังมีข้อความปรากฏในหนังสือบุดหรือสมุคย่อยกล่าวไว้เป็นหลักฐานยืนยัน เกี่ยวกับเรื่องความเป็นมาของพราหมณ์ปุโรหิตว่า พราหมณ์จากอินเดียฝ่ายใต้ลงเรือสินค้าเดินทางข้ามมาทางแถบคาบสมุทรมลายู เพื่อขายสินค้าของตนและซื้อสินค้าประเภทเครื่องเทศกลับไป ในบรรดาพวกที่ลงเรือสินค้ามาค้าขาย จะมีพราหมณ์ที่ศึกษาคัมภีร์พระเวทเดินทางมาเผยแพร่ลัทธิพราหมณ์ของตนเองด้วย พราหมณ์พวกนี้ได้รับการนับถือยกย่องจากพระมหากษัตริย์

และได้รับแต่งตั้งให้เป็นพราหมณ์โรหิตประจำราชสำนัก มีพราหมณ์พวกหนึ่งมาตั้งรกรากอยู่ที่ นครศรีธรรมราช เพชรบุรี และพัทลุง ได้ก่อสร้างเทวสถานโบสถ์พราหมณ์ปฏิบัติหน้าที่บูชา บวงสรวง เทพเจ้าตามลัทธิตนและรับประกอบพิธีต่าง ๆ ให้ชาวบ้านด้วย ในหนังสือบุคคลหรือสมุคย่อย ยังมีข้อความบ่งชี้ว่าพราหมณ์โรหิตในราชสำนักกรุงศรีอยุธยา นั้นคือพวกพราหมณ์ในนครศรีธรรมราช นั้นเอง ส่วนในสมัยรัตนโกสินทร์ปัจจุบันพราหมณ์โรหิตในราชสำนัก เป็นพราหมณ์ที่คัดเลือกไปจาก นครศรีธรรมราช 2 คน และบรรพบุรุษของพระครูวามเทพมุนีหัวหน้าพราหมณ์โรหิตในสมัยรัชกาลที่ 9 นี้ ก็เป็นพราหมณ์ในจังหวัดพัทลุง ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าจากหลักฐานดังกล่าวทำให้เราทราบว่า พราหมณ์ในเมืองไทยนั้นคือผู้ที่สืบเชื้อสายมาจากพราหมณ์ในอินเดียฝ่ายใต้ นั่นเอง

ส่วนในด้านบทบาทและหน้าที่ของพราหมณ์โรหิตในเมืองไทยนั้น ในหนังสือเรื่องคำรับ ท้าวศรีจุฬาลักษณ์ มีข้อความยืนยันว่า ในแผ่นดินสุโขทัยมีการตั้งพราหมณ์โรหิตไว้ประจำราชสำนัก คือ พระศรีมโหสถ เป็นต้น กระทำหน้าที่ทุกอย่างคล้ายคลึงกับโรหิตในอินเดียในสมัยโบราณ เช่นในพิธีบรมราชาภิเษกของพระมหากษัตริย์ไทยทุกสมัยตั้งแต่สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา จนถึงสมัย รัตนโกสินทร์ พราหมณ์โรหิตจะต้องทำหน้าที่ถวายแผ่นดิน ถวายดวงเมือง ถวายตรา พระราชลัญจกร กล่าวคำถวายพระราชอำนาจแก่พระราชอา เป็นผู้ถวายการรดน้ำอภิเษกและ ถวายเครื่องสิริราชกกุธภัณฑ์ พวกพราหมณ์แต่ละคนได้รับพระราชทานราชทินนาม และได้ศักดิ์นา ตามยศ จนกระทั่งประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็น ระบอบประชาธิปไตย พราหมณ์โรหิตจึงลดอำนาจหน้าที่ลง เพราะมีคณะรัฐมนตรีเป็นผู้บริหาร ประเทศ มีคณะองคมนตรีทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาราชการแผ่นดินแทน นอกจากนี้ในสมัยรัชกาลที่ 4 พระองค์ทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก พระราชพิธีต่าง ๆ ที่พราหมณ์เป็นเจ้าของ ลัทธิ พระองค์จะเสริมพิธีพระราชกุศลทางพุทธศาสนาเข้าไป ทำให้พิธีต่าง ๆ ในราชสำนักไทย มีทั้งพิธีพราหมณ์และพิธีพุทธปะปนกัน ตำแหน่งพราหมณ์โรหิตจึงกลายเป็นตำแหน่งพราหมณ์พิธี ประกอบพิธีบางอย่างตามลัทธิพราหมณ์ซึ่งเป็นพิธีไสยศาสตร์อย่างหนึ่ง

ปัจจุบันพราหมณ์โรหิตในราชสำนักกรุงเทพฯ มีทั้งหมด 10 คน ได้รับการบรรจุแต่งตั้ง เป็นข้าราชการสังกัดสำนักพระราชวัง มีเงินเดือนเช่นเดียวกับข้าราชการทั่วไปทำหน้าที่ประกอบ พระราชพิธีสำคัญ ๆ เพื่อบ้านเมือง เช่น พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ และเพื่อ องค์สมเด็จพระมหากษัตริย์ เพื่อความเป็นสิริมงคล เช่นพิธีโสกันต์ พระราชพิธีบรมราชาภิเษก

เป็นต้น นอกจากนั้นยังรับจ้างประกอบพิธีต่าง ๆ ให้สามัญชนอีกด้วย เช่น พิธีโกนจุก พิธีตั้งศาลพระภูมิ พิธีวางเสาเอก ฯลฯ เป็นต้น เพราะฉะนั้น พราหมณ์ย่อมเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในทางสร้างสรรค์ และดำรงวัฒนธรรมของพราหมณ์อินเดียไว้ และเป็นผู้มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณในฐานะผู้ประกอบพระราชพิธีต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์นี้ ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่องปุโรหิตในวรรณคดีสันสกฤตและที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมไทยในเรื่องต่าง ๆ ทั้งในเรื่องการประกอบพระราชพิธีในราชสำนักและการประกอบพิธีทั่ว ๆ ไป ตลอดจนเรื่องของพราหมณ์ปุโรหิตที่มีบทบาทในวรรณคดีเรื่องสำคัญ ๆ ดังนั้นสืบเนื่องจากวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ น่าจะได้มีการศึกษาวิเคราะห์เรื่องปุโรหิตในวรรณคดีบาสิมา เปรียบเทียบด้วย เพราะในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ มิได้ศึกษารวมไว้ เนื่องจากมีเนื้อหามากเกินไป นอกจากนั้นยังเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมอินเดียที่มีต่อวัฒนธรรมไทยอีกด้วย